

COȘINȚELE ANULUI

COLECȚIA ANULUI 1926

COSINZEANA

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÂNALĂ

DIRECTOR: * * ABONAMENTUL: * * BIROUL:
SEBASTIAN BORNEMISA * UN AN 300 LEI — EXEMPLARUL 6 LEI * PIAȚA CUZA VODĂ 16

In pragul celui de-al zecelea an...

Revista „Cosinzeana” începe anul al zecelea al apariției sale. Din acest prilej ea face o nouă sforțare spre a reveni la vechia ei ogașe de revistă săptămânală, care să ducă săptămână de săptămână în casa cetitorilor săi o clipă de seninătate. Cuprindem însemnătatea greutății, pe care o luăm pe umerii noștri atunci, când facem acest pas, dar greutățile nu ne înspăimântă și pornim la drum încrezători și cu același avânt, pe care l'am avut acu-s zece ani.

Drumul, pe care am mers nouă ani de zile este pentru noi doar cunoscut și experimentat. De-aceia nu vom face nici acum salturi în necunoscut și nu vom încerca să bătătorim alte cărări decât cele cunoscute. Vom rămânea ceea ce am fost: o revistă literară distractivă, care caută să răspândească în pături cât mai largi scrisul românesc și dragostea pentru cultura națională. Potrivit acestei misiuni, în coloanele noastre se vor publica lucrări alese și numai ceea ce fine seamă de tradițiile unei literaturi, care oricât de nouă ar fi, e totuși destul de veche, pentruca să nu mai fie supusă nici capriciilor și nici importanțunilor care nu se potrivește nici cu sufletul și nici cu năzuințele poporului nostru.

Ne vom desvolta deci pașnic, așa dupăcum s'a obișnuit poporul românesc de veacuri și dacă vom înțelege de viitor să le dăm o mai mare atenție cronicilor teatrale, dărilor de seamă și mișcărilor cultu-

rale, este deoarece socotim util lucrul acesta pentru cetitorii noștri, care vor trebui să țină și ei tot mai mult pas cu mișcarea literară generală a țării.

Colaboratorii, cu care în al zecelea an revista „Cosinzeana” pornește la drum, sunt în mare parte tot cei vechi. Alături de ei însă, ne simțim datorii a chema în mijlocul nostru și elementele vrednice din tânără generație, cari acum se ridică. Căldura sufletului nostru, care a fost nouă ani de zile atât de darnică cu cetitorii își va păstra astfel și pe viitor aceeași intensitate, căci tinerele mlădițe o vor înprospăta-o cu prisos din sufletul lor avântat. Se va înoda astfel în chip jericit lanțul unei continuități literare firești, pe care datorii suntem să nu-l lăsăm a se rupe nici pentru o clipă.

Cetitorii noștri vor aprecia singuri, dacă aceia, pe cari i-am primit în rândurile noastre, merită această încredere sau nu.

Și-acum o caldă rugămintă către toți aceia, cari primesc acest număr al revistei noastre. Apariția săptămânală a „Cosinzeanilor” încarcă în chip firesc pe umerii noștri greutăți mai mari, decât cele de până acum. Acestea le vom suporta cu atât mai ușor, cu cât numărul celor ce ne vor sprijini, va fi mai considerabil. De-aceia îi rugăm pe toți să se însiruie printre abonații noștri și să jertfească un dram măcar din mij-

loacele lor și pentru necesitățile culturale ce le au. Potrivit împrejurărilor de-acum, abonamentul „Cosinzeanilor” va fi cel mai scăzut posibil dintre toate publicațiile săptămânale. Pentru cursul anului 1926 el va fi numai de 300 lei, cu facultatea de a se putea plăti și în rate, dar totdeauna anticipat.

Numeroșii preoți, învățători și alți cărturari, cărora li s'a trimis de probă acest număr, credem că vor aprecia îndeajuns năzuința noastră de a le da o revistă nu numai bună ci și eficientă și se vor însirui cu drag sub steagul nostru, care tâlji de nouă ani pe pământul românesc de dincoace de Carpați. Deceniul, pe care suntem gatu a-l împlini, este o dovadă că revista „Cosinzeana” a corespuns întotdeauna nădejdelor legate de ea și n'a fost numai o încercare trecătoare, ci o inițiativă cu temei care s'a întărit an de an și și-a croit în publicistica noastră culturală un rost apreciat, care a făcut-o să poată rezista și în cei mai vitregi ani pentru propășirea noastră culturală.

Plini de avânt și de credință, când începem deci anul al zecelea, noi nu simțim nevoia să spunem și să făgăduim prea multe. Acelora, cari citesc numărul acesta, le adresăm drept aceia pe lângă o caldă urare de an nou, numai o scurtă chemare: **Veniți cu noi!**

SEBASTIAN BORNEMISA

UN OM SINCER

de I. AGÂRBICEANU

— După război mulți voinici s'arată, zise batjocoritor Vasile Muntean, tăind scurt laudele celui de-al patrulea prieten care, în seara aceea târzie de toamnă, la un pahar de vin în crășma lui Binoer, ținea să dovedească siguranța ce a avut-o în biruința aliaților, în înfăptuirea României-Mari.

— Ce vrei să spui? întrebă, palid cel care vorbise mai pe urmă.

— Că vecinic va rămânea adevărata vorba din bătrâni: „După război mulți voinici s'arată”, zise c'un fel de silă Vasile Munteanu. Nu te supăra, te rog! Nu sunteți numai voi patru în categoria asta. Toți suntem oameni, și adevărul rămas din zile vechi arată că oamenii nu se schimbă. Aceleași slăbiciuni cari i-au robii pe strămoși, ne birue și pe noi. Ne place să ne lăudăm, să ne creștem prețul. Dorința aceasta e atât de sinceră, atât de puternică, încât adeseori ajungem să ne înșelăm pe noi înșine. Priviți în jurul vostru! Cine cutează azi să spună că n'a crezut în biruința idealului național? Și voi știți bine ca și mine, că sunt destui cari n'au crezut, că au fost o sumedenie cari s'au îndoit. Azi toți se bat în piept că ei au simțit, că au prevăzut totul și se mândresc cu adâncă lor simțire națională. Mai mult: cunosc oameni cari au lucrat împotriva idealului național în vremea războiului și acum, tot îmbulzindu-se în primele rânduri, au ajuns români fruntași, cari nici nu vor să-și mai aducă aminte de apostasia lor de-odată. Și, spre rușinea noastră, nu se află alții cari să le aducă aminte și să-i pună la locul lor.

— Vrei să spui că puțini au crezut în izbândă? întrebă unul din prieteni.

— Nu. Poporul a crezut. Poporul a presimțit minunea. Sufletul popular, în adâncurile lui misterioase, știa ce se pregătește și se frământă între moarte și viață. Cine va putea pătrunde și va putea arăta aceste frământări, va aduce o contribuție prețioasă istoriei. Și au mai crezut toți acela în care trăia conștiința sufletului național, — spun de intelectuali, — după cum în popor viziunile arzătoare — dorințele acestui suflet, trălau mai mult in-

conștiință. Dar băgați de seamă: Ați auzit vr'odată, dela unire, ca oamenii din popor să se laude că au știut dinainte ce se va întâmpla? Ori ați auzit mereu astfel de vorbe din gura aceloră despre cari știm cu toții că au crezut în minune? Dacă veți băga de seamă, vă veți convinge ca și mine de adevărul că cei ce se opresc mai adeseori asupra credinței ce au avut-o în biruință, sunt tocmai acei ce n'au crezut, ori au fost cu sufletul îndoit, ca și când ar simți nevoia să se convingă încă pe sine înșiși că s'vrednici să trăiască în România-Mare, fiindcă au crezut în ea.

Vasile Muntean ridică păhărelele cu vin auriu și-l dădu peste cap. Ceilalți patru rămăseră tăcuți, cu ochii în pământ. Simțeau că prietenul lor avea dreptate, și mai știu că Vasile fusese dintr'acela cari, în vremea războiului, ori unde avea prilejul să vorbească ca un român, era gata să ia venin că România va birui.

Se simțeau umiliți în fața lui și simțământul acesta e cel mai potrivit pentru a sparge mesele cele mai vesele, și a sfîrși prietenii de ani îndelungați. Vasile Muntean își dădea seama că i-a supărat, și cum îi știa pe cei patru mai mult flecari decât lauduroși din fire, cercă să-i înșenineze. Ar fi păcat să-i vadă ridicându-se dela masă: nu s'au întâlnit de mult, iar vinul lui Binder era de vișă vestită.

Dar ceilalți abea zâmbeau la glumele pe care le încerca Vasile Muntean. Jupânul Binder își plimba zădarnic pântecul înfoiat ca un balon pe dinaintea mesei, părând că se uită cu el la sticlă, la păhărelele pline, la oaspeți. Se purta un restimp greoiu pe picioarele-i crăcănate, apoi lăsându-se într'un colț pe scaunul care pârâia, zise:

— Slobod să spunem și io o vorbă?

— Cum nu, jupâne Binder, răsunse vesel Vasile Muntean.

— Ala nu înseamnă nimic: crezut ori nu crezut, lo ascultă la dumneavoastră, continuă jupânul, dându-și pe spate capul mare, schimbându-și bărbia rumenă într'o pungă enormă, desumflată și încrețită. Io ascultat la dumneavoastră și spun: vorbe-vorbe. Crezut ori nu crezut,

nimic nu înseamnă. Norocu', ala face tot.

— Cum, domnule Binder, dumneata nu dai nimic pe credință? Nu știi că din convingere răsar faptele mari? Întrebă Vasile Muntean, bucuros că birtașul s'a amestecat în vorbă. Cei patru prieteni își ridicară capetele din piept și priveau, ușurați parcă de-o povară, la domnul Binder.

— Noi toți crezut și ce folos domnule judecător? zise birtașul clipind din genele roșii spre Vasile Muntean. „Credința poate că uneori o nebulie este. Toți nemții crezut! Da' cum?” El făcu din brațul mare și greu un gest spre adâncimile pământului. „Și ce folos, domnule judecător? Norocu', ala face tot”. El tăcu și lăsă să-i cadă pleoapele grele peste ochii albaștri, spălăciți. Rămase nemișcat, părea că în clipa aceea a și adormit.

— Dumneata poți fi disgustat de credință, domnule Binder, fiindcă ea v'a înșelat. Visurile dumneavoastră au fost spulberate. Dar pe cât o urgisiți cei ce v'ați înșelat, pe atât o doresc aceia cari n'au avut-o și ale căror visuri s'au împlinit, zise George Pleșa, unul din cei patru, și care vorbise mai întâi cercând să dovedească prietenilor în seara asta că el prevăzuse biruința. „De ne supărăm ori ba, Vasile are dreptate. Și ar fi o prostie să ne supărăm. Parcă noi nu știm tot așa de bine ca și el că după război mulți voinici s'arată? În sfârșit poate să ne înșelăm! Poate că argumentele noastre de azi nu le vedeam destul de puternice, destul de clare, în vremea războiului, și nouă ne pare acum că le-am văzut de atunci așa. Și, se mai poate, cum a spus prietenul Vasile, ca dorința noastră de a fi crezut deplin, de a fi în rând cu toată lumea ce ne înconjoară, să fie așa de mare în cât să ne înșelăm cu bună credință. Un lucru rămâne adevărat: Sunt rari oamenii cari își recunosc slăbiciunile în fața altora”.

George Pleșa ridică paharul, ciocni cu toții și zise:

— În sănătatea prietenului Vasile care a crezut totdeauna, și în sănătatea jupânului Binder care asemenea a crezut, dar a crezut în deșert!

Înimile se desghețară și veselă începu din nou. Birtașul aduse în grabă încă o preche, vin din cel de bună și vestită vișă.

La al treilea rând George Pleșa închină:

— Bem acum în amintirea unuia mai mare decât prietenul nostru Vasile și mai mare chiar decât domnul Binder. Bem în amintirea unuia care n'a crezut și și-a mărturisit slăbiciunea. El spuse un nume în deobște cunoscut și rămaseră cu toții tăcuți.

— Într'adevăr! zise după un rest-timp Vasile Muntean, ce s'a făcut domnul Ion Mărginean? Nime nu mai știe nimic de dânsul, ca și când ar fi intrat în pământ!

— Și odată numele lui era pretutindenea între cei dintâi frunțași ai neamului, zise altul.

— Acum e într'adevăr în pământ, dar până înainte cu două luni a trăit în România Mare, răspunse George Pleșa. Au trecut șase ani de la unire și nu-l așa că numele lui nu l-ați citit în nici o gazetă? N'a intrat în luptele politice, n'a vânat onoruri. S'a retras în adăpostul familiei și aici a închis ochii.

Cei cinci prieteni începură să povestească de Ion Mărginean. Învățat om, cinstit român, harnic profesor. Dar cu toții își aduseră aminte, — trei dintre ei îl cunoșteau de aproape, le fusese profesor, — că Ion Mărginean nu crezuse o singură clipă, cât a ținut războiul, în înfăptuirea Româneli-Mari. Dorea minunea, o spunea oricui, dar în același vreme avea o argumentare atât de drăcească în arătarea puterii nemțești, încât făcea să tremure inima și în cel mai înflăcărat credincios. Cunoștea Germania, cunoștea poporul nemțesc, studiase ani îndelungați în țara care deslănțuise furtuna de oțel și de gaze otrăvicioase, și cuvântările sale se sfârșeau totdeauna cu sentința: „Spre norocul ori nefericirea lumii, Germania de data aceasta va învinge“.

Vedea, simțea că în fiecare zi își înmulțește dușmanii cu astfel de argumentări, dar Ion Mărginean era un om sincer: nu putea vorbi împotriva convingerilor sale. Prietenii mai apropiați îl rugară adeseori să nu mai descurăjeze oamenii. Dacă nu crede cum crede mulțimea mai bine să tacă; să-și ascundă convingerea în adâncul sufletului.

Dar bătrânul profesor era de altă părere: credea că e datoria lui să potolească înflăcărea, pentru că desamăgirea dela sfârșit să nu fie nimicitoare.

Societatea românească, din orașul în care trăia, începu să-l încunjure. Mulți erau de credință că bătrânul a rămas pe dinafara ritmului vieții naționale, că e o butu-

GLASUL DOMNULUI

*Copile, cu gând alb și râs de floare,
Ascultă glasul Domnului ce spune:
Au fost demult în lume veacuri bune
Cu bunătăți și bucurii neperitoare...!*

*Curgeau pe câmp frumuseți gălgâitoare
Svârлите 'n larguri ca dintr'o genune,
Și oameni, și cântări, și 'nșlepciune
În toate câte vermuiau sub soare...!*

*Dar azi din ceruri nu mai cade mană
Și pe pământ nimic frumos și bine
Nu se mai face fără fier de pluguri.*

*Nici darurile țarinii fără prihană
Nu se mai dau azi nimănui de sine,
Nici Dumnezeu nu mai vorbește 'n jar de ruguri!*

TEODOR MURĂȘANU

rugă uscată, aruncată la margine de râu. Alții rămaseră mereu uimiți de schimbarea lui, știindu-l între luptătorii frunțași ai neamului, de un lung șir de ani. Aceștia rămăneau adeseori pe gânduri, stăteau la îndoială: nu cumva avea el dreptate? Dar se aflară și oameni cari îl crezură căzut în mreaja dușmanului, și pus anume să descurăjeze pe român. În scurtă vreme lumea ajunsese să-l încunjure, și Ion Mărginean trăia, tot mai izolat în micul orașel, cuib de visători și de credincioși. Mai prindea din când în când câte un străin care se abătea cu treburi prin oraș, și-i dăpăna acestuia argumentele sale drăcești. Dar, nu peste mult, îi mersese vestea și'n împrejurimi, și-l ocoliră și străinii.

Astfel în cel din urmă an de război, Ion Mărginean luase o viață de sihastru. Nu mai eșea din casă. Era trecut la pensie, și se zvonise, că închis în odala de lucru, lucrează la o carte. Era autorul mai multora.

Cei cinci prieteni deșertau paharele cu vin, aducându-și aminte de acest om ciudat. Dela o vreme cercară să găsească pricina pentru care, dela unire, nimeni n'a mai auzit de el.

Părerile se împărțiră: Unii spuneau că nu i s'au imbiat onorurile de care a fost vrednic, alții că a fost disgustat de cele ce se petrec la noi în anii consolidării unirii.

George Pleșa îl ascultă cu răbdare, apoi, zâmbind superior, zise:

— Nu am închinat noi un pahar de vin în cinstea unuia mai mare decât prietenul Vasile Munteanu și a jupânului Binder? Ei bine, să vă spun eu de ce a trăit retras Ion Mărginean. El făcu semn crășmarului să mai aducă o pereche și începu:

— Bătrânul nostru n'a fost un om de toate zilele. E adevărat că a fost sincer, dar a fost și om de un curaj și de o cinste rară. El a cutezat să-și mărturisească rătăcirea. Și încă în ce fel! Și când! În mod public și cu prilejul cel mai solemn din viața micului oraș! Nu voui uita nici odată!

Pleșa gustă din vin și continuă:

— Mă nimerisem, nici eu nu mai știu cum, în seara aceea în orașelul unde locuia bătrânul. Voi știți frământările și zarva din primele zile după adunarea dela Alba-Iulia. Trebuiau înființate pretutindenea gardele naționale, trebuiau organizate, trebuiau umplute slujbele publice, și pe lângă asta, grija de căpetenie: să oprim mișcările maselor, să potolim țărâtimea, să scăpăm de jaf și de prăpăd marile proprietăți. Plecai dimineața și nu știai unde vei dormi noaptea. Totul fierbia și eu unul cred că numai strălucirea steagului național în toate satele a putut face rodnică vestirea pentru ordine, pace și frăție, pe care o făceau intelectualii noștri schimbați atunci cu toții în adevărați apostoli. Așa m'am nimerit într'o seară ploioasă de toamnă în orașelul lui Ion Mărginean. Sosiseră, spre seară, întâile unități ale armatei române,

Știam că aici, de trei săptămâni, jandarmii au fost fugăriți de gărzile românești, înfiripate în pripă. Dar mai întâlnisem, în alergările mele prin Ardeal, unități românești, așa că cu tot amurgitul ploios, am recunoscut numai decât uniforma românească.

Era o însuflețire cum n'am văzut-o într'alte părți. Piața plină nu numai de orașeni ci și de satele din jur. Toate casele iluminate, tarafe de lăutari cântau în mijloc lângă buțile cu vin. O horă urlașă, fără sfârșit, se rotea. Chiote, cântece naționale, vivaturi, descărcări de armă în toată clipa. Oamenii se îmbrățișau, se sărutau, plângeau. Vorbeau toți de-odată. Părea că nime nu ascultă: din flecare, ca dintr'un izvor țâșnit în clipa aceea, pornea o însuflețire delirantă, ca un fluid arzător.

Numai într'un colț întunecos, răzimat de zidul vechiu al judecătoriei, stătea răzimat un bătrân și privea mulțimea: privirile îi erau fixe, gura căscată, iar din ochi îi curgeau fără încetare lacrimile. Mă uitai mai bine la el: era Ion Mărginean. Mărturisesc că n'am gândit nimic văzându-l, am pătruns prin mulțime, și m'am apropiat de grupul de ofițeri, înconjurați de toți frunțașii intelectuali din orașel. Nu plângea numai bătrânul profesor, plângeau destui și dintre cei tineri.

Muzicele cântau, corurile improvizate nu mai conteneau. Trebuia să strigi celui din față pentru a fi auzit. De altfel nimeni nu se silea să audă ce spune altul. Toți vorbeau, și apoi erau clipe când numai ochii luminau în lacrimi.

Către miezul nopții eram încă acolo cu toții: piața plină. Ofițerii mâncară și băură stând. Soldații nici nu știau când au mâncat și au băut: erau mereu în horă. Oamenii se băteau care să ajungă lângă un dorobanț. Deodată ne trezim lângă noi cu Ion Mărginean. La lumina torțelor părea o arătare. Auzii mai târziu că în vremea din urmă fusese bolnav, zăcuse în pat.

Veni, cu pas împietricit, drept spre noi, se opri, cu pălăria în mână, înaltea grupului, ne privi pe toți pe rând, pe ofițerii necunoscuți. Își duse o mână la inimă, își plecă capul în piept, și zise:

— Iertați-mă, fraților! Apoi un plâns cumplit îl năpădi.

Se făcu în jur liniște. Ofițerii întrebară: „Cine-i? Ce vrea?” Profesorul plângea mereu. Oamenii din jur le spuseră ofițerilor povestea lui Ion Mărginean:

— „Da, mărturisesc, am fost greșit”, reuși să vorbească bătrânul.

„Dar voi iertați-mă fraților! N'a fost din inimă rea ori străină! Și bucuria mea acum e nemărginită. Cu ea voi merge în mormânt! Dar voi mă puteți ierta? Privi în jur cu ochi rățâciți ca un somnambul. Dintr'odată zeci de brațe se întinseră spre el. Ochii lăcrămau. Bătrânul fu strâns la zeci de piepturi, îi sărutară, îi dădură o cupă cu vin pe care o goli dintr'o răsuflare, apoi trecu în horă și nu se lăsă până nu ajunse lângă un soldat român.

Din seara aceea ca și când l-ar fi înghițit pământul. După învălmășeala de-atunci lumea l-a uitat.

Unui prieten bun, care-l supăra cu îndemnul să lăsă în lume, îi spuse într'o zi: „Zadarnic stăruiești. Eu m'am îndoit până în clipa din urmă. Alungaserăți jandarmii, aveți gărzile naționale, se ținuse adunarea dela Alba-Iulia, și eu tot nu credeam în minune. Acum, mie așa mi se cade să-mi petrec zilele ce le mai am de trăit. Și, să nu crezi că-s nefericit, că mă simt stingherit. Nu! Rușine mi-a fost, grea rușine, dar peste ea am trecut cu ajutorul lui Dumnezeu în seara aceea. Durerea de-a nu fi crezut cu neamul întreg, o voi duce în mormânt, dar și nemărginita bucurie că am văzut minunea. Eu sunt, dacă vreți să știți chiar mai fericit ca voi cari v'ați amestecat în noule lupte. Eu trăiesc în amintirea serii celei de atunci, cu dulceața ei, cu divinitatea ei. Voi înverșunați în lupte, uitați adeseori minunea. În mine trăiește mereu. Și știu că impresia cu care trăiesc eu e cea adevărată. Minunea în care n'am crezut, mi se cade s'o adâncesc câte zile voi mai avea.”

Și, se'nțelege, continuă George Pleșa, a fost uitat din nou.

Valurile vieții au tot trecut peste el până când la vestea morții lui oamenii abia și-au mai adus aminte că pe vremuri a fost un nume respectat. Dar eu cred că mai vrednic de respectat a fost în acești ultimi ani al vieții lui.

Și acum, prieteni, un pahar de vin pentruca sufletul lui să se așeze cu dreptii.

George Pleșa tăcu, ridică paharul se sculară cu toții de pe scaune și băură vinul auriu. Și într'un glas spuseră:

— Dumnezeu să-l ierte.

— A fost un om sincer! zise Vasile Muntean,

— Un om de cinste și de curaj! adause Pleșa.

— Un suflet de erou zise unul dintre prieteni, dar nu așteptați ca toți să-l putem urma. Drumul cel greu e bătut numai de firile alese. Noi, cei! Cred că nu păcătuiam când cercăm a ne încredința că am crezut în biruința idealului, cum spune fratele Vasile. Nu facem nimănui nici un rău. Nu cercăm să ajungem în frunte sau să asuprim pe alții, călare pe această prerogativă.

— Adevărat, zise Vasile Muntean. Voi nu supărați pe nime. Dar sunt destui cari, departe de a crede, au lucrat împotriva idealului, iar acum sunt unli dintre maril slujbași ai statului. Cine ar putea face pe unul dintre aceștia să urmeze pilda lui Ion Mărgineanu?

Prietenii zămbiră și văzându-i veseli zămbi și jupânul Binder care se apropia de masă cu garafa umplută din nou, legănându-și pântecul umflat ca un balon. Crezând că caspeții sunt tot la vorba lor dintâi, sasul zise:

— Ala nu însămnă nimic: crezut ori nu crezut! Norocu', ala face tot”.

INVITARE LA ABONAMENT

Odată cu acest număr revista „Cosinzeana”, — intrând în anul al zecelea, revine cu desăvârșire la ogașa ei normală dinainte de războiu și începe să apară săptămânal. Această simfioare îmbunătățire, pe care o facem revistei, — îngreunând simfiorul bugetul nostru, suntem nevoiți să modificăm ușor și noi abonamentul și să-l ridicăm la 300 de lei anual. Aducând aceasta la cunoștința abonaților noștri, îi rugăm să binevoiască a rămânea și pe viitor printre statornicii noștri sprijinitori și a ne trimite abonamentul pe anul 1926 cu cea mai mare grabă posibilă, prin mandatul anexat acestui număr, împreună cu eventualele restante ce le mai au din anul trecut.

Pe cetitorii noi, cărora le-am trimis acest număr de probă și au de gând să se aboneze la revista noastră, îi rugăm deasemenea să ne trimită abonamentul, cu cea mai mare grabă, spre a putea fixa tirajul numărului proximo, care se va trimite numai celor ce vor trimite banii.

Pentru a da destul răgaz și abonaților noi, ca să-și facă abonamentele, proximo număr va apărea numai în ziua de 12 Ianuarie.

DEMIR-KAIA

Legendă orientală de A. I. Kuprin

Tradusă de Zina G. Moroianu

Vântul s'a potolit. Poate să fim nevoiți a petrece noaptea asta pe mare. Mai sunt treizeci de verste până la mal. Vasul nostru se leagănă leneș pe-o parte și pe alta, pânzele-l ude se lasă'n jos.

O ceață albă ne'mpresoară de aproape. Nu se mai zăresc nici stelele, nici cerul, nici marea, nici noaptea. Și nici noi nu mai aprindem lumina.

Seid-Abli căpitanul murdar și desculț al vasului ne spune cu o voce domoală, adâncă și gravă, o poveste străveche, pe care eu o cred din toată inima. O cred pentru că noaptea e atât de misterios de tăcută, pentru că marea nevăzută doarme sub noi, și învăluți de ceață noi plutim liniștiți printre nori albi și deși.

„Ii chema Demir-Kaia. Tradus în limba noastră asta ar însemna *Stâncă de fier*. Il poreclise așa pentru că omul acesta nu cunoștea nici mila, nici rușinea, nici frica. El hăducea cu banda lui în împrejurimile Stambulului, în Thessalia bine cuvântată, în Macedonia muntoasă și prin ținuturile cu pășune grasă ale Bulgariei... Nouăzeci și nouă de oameni pierise de mâna lui și între ei erau femei, bătrâni și copii.

Dar iată că într-o zi îl înconjurase în munți o oaste puternică a Pașahului, — lungi-i-ar Allah zilele! Treizele s-a apărât Demir-Kaia ca un lup în contra unei haite de câini. A patra zi de dimineață el scăpă însă singur. O parte din tovarășii lui pieriră în timpul goanei înverșunate, restul primise moartea din mâna călăului pe piața rotundă din Stambul.

Răcnit și pierzându-și tot sângele, zăcea acum Demir-Kaia lângă un foc într-o peșteră ascunsă unde'l adăpostiră ciobanii aspri dela munte. Și iată că în mijlocul nopții îi apărură un înger luminos ținând în mână o sabie în flăcări. Demir-Kaia recunoscu pe solul morții, pe Azrall trimisul cerului și grăi:

Fle vola lui Allah! Eu sunt gata. Inșă îngerul zise: „Nu, Demir-Kaia, nu ți-a venit încă ciaslul. Ascultă porunca lui Dumnezeu. Când te vei scula de pe patul de moarte, du-te și-ți desgroapă comorile de unde le-ai ascuns și prefă-le în aur.

Apoi vei porni drept spre răsărit și vei merge mereu până când vei ajunge la locul unde se întâlnesc șapte drumuri. Acolo tu vei clădi o casă cu odăi răcoroase, cu divanuri încăpătoare, cu fântâni cu apă limpede de spălat, cu mâncări și băuturi pe toți drumetii, cu cafea aromată și cu narghilele parfumate pentru cei oboșiți. Chiamă la tine pe toți cei cari vor trece pe lângă casa ta și servește-i ca cel mai din urmă rob. Casa ta să fie casa lor, aurul tău să fie aurul lor, munca ta, — odihna lor. Și să ști că va veni timpul când Allah va uita de păcatele tale grele și-ți va ierta sângele copiilor săi.

Iar Demir-Kaia întrebă pe înger: — Dar ce semn îmi va trimite Domnul ca să știu că păcatele-mi vor fi iertate?

— Scoate din focul care mijeste lângă tine un lemn ars acoperit de spuză și sădește-l în pământ. Când lemnul mort va prinde coajă va face rădăcini, va da naștere la mișcări și va înflori, să ști că atunci a sosit ciaslul ispășirii tale.

Doăzeci de ani trecură d'atunci. În toată țara Pașahului — Allah să-l fie — mersese vestea despre hanul de lângă cele șapte drumuri pe calea între Djedda și Smirna. Se povestea că cerșetorul pleacă d'acolo cu bani în traistă, cel flămând pleacă sătul, cel oboșit, odihnit, cel rănit, vindecat.

De douăzeci de ani, de-atâți amar de ani se uita Demir-Kaia în fiecare seară la bușteanul de lemn sădit în curtea lui, lemnul însă rămânea mereu negru și fără de viață. Ochiul lui Demir-Kaia, ochii-l de vultur se stinseră, corpul-i de voinic se încovoie, iar părul din cap se făcuse alb ca aripile unui înger.

Dar iată că într-o zi dis de dimineață auzi el tropotul unui cal și alergând în drum zări un călăreț, care fugea în goană mare pe un cal numai în spume. Demir-Kaia sări la el, apucă calul de căpăstru și se rugă de călăreț:

— Poftim în casa mea, o fratele meu! Răcorește-ți fața cu apă limpede, întărește-te cu hrană și băutură, și îndulcește-ți gura cu parfumul dulce al narghilelei.

Dar drumețul strigă cu mânie:

— Lasă-mă, bătrâne! Dă-mi drumul. Apoi el scupă în față pe Demir-Kaia și lovindu-l cu coada biciului în cap, fugi înainte.

În Demir-Kaia se aprinse sângele lui mândra de haiduc.

El ridică de jos o piatră grea și aruncându-o în urma vinovatului îi sparse capul. Călărețul se clătina puțin în șea, se apucă cu mâinile de cap și se prăvăli în praful drumului.

Demir-Kaia cu groaza 'n suflet, alergă la el și-i zise cu durere:

„Te-am omorât, fratele meu!

„Dar muribundul răspunse:

„Nu tu m'ai omorât, ci mâna lui Allah. Ascultă: Pașaua vilaetului nostru este un om crud, lacom și nedrept. Prietenii mei au urzit un complot împotriva lui, iar eu lăcomind la o mare răsplată bănească am vrut să-i denunț. Și iată că tocmai când mă grăbeam cu dezanțul meu, am fost oprit de piatra aruncată de tine. Așa a vrut Dumnezeu. Rămâi cu bine.

Adânc mâhnit se întoarse Demir-Kaia în curtea lui. Scara de virtute și de pocăință pe care el o urcase cu atâta răbdare în răstimp de douăzeci de ani, se rupse sub el prăbușindu-se în clipa unei dimineți de vară.

El se uită cu desnađejde într'acolo unde obișnuia să-și oprisacă privirea în fiecare zi, spre lemnul negru carbonizat. Și d'odată, — ce minune, — văzu cum sub ochii lui lemnul mort începu să 'nuguriască, să se îmbrace cu verdeață și să se împodobească cu flori gingașe galbene.

Atunci Demir-Kaia căzu în genunchi și începu să plângă de bucurie. El înțelese că marele și atot milostivul Allah în înțelepciunea sa negrală îi iertase nouăzeci și nouă de vieți pierdute pentru moartea unui singur trădător.

LA CAPĂTUL DRUMULUI

de OCTAVIAN VOROBCHIEVICI

Ajunsesem la anii când sfârșitul nu mă mai înfricoșă. Oboseala vieții îmi așternuse pe față zâmbetul înțelegerii și lertării. Îmi zidisem casa pe un deal, deasupra târgului. În jurul ei aveam un rai de grădină cu pomi, flori și stupi de albine. Moș Ion pândarul și cu baba lui mama Anica, erau singurile suflete cari trăiau în preajma mea.

Într-o zi de toamnă mama Anica îmi dăte o scrisoare ce tocmai o adusese poștarul. Nu mai primisem de mult scrisori. N'am pe nimeni. Nici o rudă, nici un prieten. Totuși scrisul acela mărunț și regulat mi s'a părut cunoscut. Rupsei cu băgare de seamă plicul.

O! cât am stat de târziu în dupe-amiaza aceia pe prispa casel... Și cât m'au chinuit lacrimile.

Când în gară am cerut bilete pentru orașul de munte, mi s'a părut că eram iarăși cel de acum treizeci și cinci de ani. Eram pe atunci suplinitor la liceu și steteam la un modest funcționar care avea o fată, Mariana. O brunetă înaltă, cu ochii arzători. Și povestea eternă a început dela capăt. Ne-am cunoscut. Am schimbat cărți de cetit, Ne-am plimbat prin grădină. Am fost invitat la masă. Am eșit împreună afară din oraș în lungul râului care alunecă pe sub punți înguste și peste roțile morilor din drumul lui. Singuri, am privit asfințituri mărețe, am cules flori prin livezi și ne-am făcut timizi planuri pentru viitor. Și apoi primul sărut. Mi-aduc minte, eram pe o bancă în grădina casei părintești. Mariana se rezemă pe brațul meu întins pe speteaza băncii. O priveam în ochii ei negri. Pleoapele cu gene lungi îi tremurau iute, iute. I-am luat o mână în mână mea și cu cealalta am apropiat-o strâns și am sărutat-o lung pe buze. Ea s'a lipit moale de mine și mi-a șoptit din altă lume: — E adevărat? Mă iubești?

Dragostea noastră a durat tănuțit câteva luni. În acest timp mi-am luat definitivatul și mi-am căpătat catedră în alt oraș. Cu sufletul zdrobit a trebuit s-o părăsesc, jurându-i c-o să mă întorc. Jurămintele mele erau drepte. Și acum după atâția ani o văd așa cum am văzut-o ultima oară. Mă urcasem în trăsura care trebuia să mă ducă la gară.

Ea mă privea pierdută cu ochii umezi de plâns. Trăsura plecă și ea rămase pe trotuar fluturând spre mine o batistă mică albă. Silueta ei subțire și înaltă cu acea fluturare a batistei, cu ochii plânși, m'a urmărit totdeauna din adâncul anilor.

În noul meu oraș am avut o nouă gazdă, iar cântecul și-a înșirat aceleași note pe portative schimbate... Anii, da anii aceia sunt de vină. În orașelul de munte n'am mai fost. Treizeci și cinci de ani își scuturaseră bucuriile și necazurile peste ziua despărțirii. Și după atâta vreme trenul mă ducea iar într'acolo. O scrisoare a ei mă chemă: — *Bunul meu prieten de altădată, azi numai e nici o primejdie să revii. Povestea de odinioară s'a împrăștiat în ceața vremii ca un nouaș pe pânza cerului. Nici nu trebuie să mai vorbim de ea. Eu și cu soțul meu te poftim să vii la nunta ficei noastre Mariana. Vino să te bucuri și dumneata de bucuria dutoasă a doi părinți bătrâni care se despărț de ceiace au mai scump pe lume.*

Am ajuns în noaptea nunții. Cu inima grea am străbătut orașul dela gară la hotel. Se zidiseră case nouă, se tălăseră străde largi. Pe sub luminile becurilor electrice, un furnicar de oameni din cari nu recunoșteam pe nimeni.

Nehotărât am urcat scara de piatră a casei Marianei. Aceiași scară cu treptele tocite, aceleași ziduri galbuși. Ferestrele erau luminate. Înăuntru se zărea lume multă. Am deschis temător ușa. Cum mi-au rămas de bine în minte toate amănuntele! Venisem împins de o pornire ce mă chemase din anii tinereții. Și acum în ultima clipă regretam. Dar eră prea târziu. În fața mea stetea o doamnă înaltă, cu părul alb, cu ochii încă negri, mari... Mi-am înclinat fruntea. Ea mi-a întins amândouă mâinile și cu o voce în care tremură încă limpezimea glasului de altădată, mi-a zis: — Bine ai venit domnule profesor! Eram sigură...!

Respirația mi se tăia. Mariana, bătrâna Mariana mi-a luat brațul și m'a condus în fața unui domn scurt gras, care râdea vesel înconjurat de prieteni: soțul ei. Apoi mireasa. Eră la brațul mirelui. Ne-am oprit s-o privim de departe. Nu ziceam nimic, nici eu nici fosta mea

prietenă. Ne gândeam însă la aceleași lucruri. Mica Mariana, cu ochii aprinși, cu părul negru, cu talia înaltă, eră aceeași Mariană pe care o cunoscușem acum treizeci și cinci de ani. Când ne-a văzut cum o priveam a venit repede spre noi. Era vis? Aceiași voce, aceiași zâmbet, aceleași gesturi. Mi-a întins de departe mâna și degetele mele uscate avură o clipă între ele degetele Marianei de atunci...

*

Am trecut prin odăi. Recunoșteam mobile: — Scrinul ăsta eră în camera mamei matală — spuneam eu. Sau: — Canapeaua... sârmana! — Mariana clătină d n cap fără să mă privească. Decăteori nu ne sărutasem strânsi în brațe pe canapeaua care se destrămă! — Masa de lucru... Câte gânduri nu mi-am vânturat la masa asta!.. Și ce s'a ales din ele!.

*

Când am plecat către ziuă, Mariana mama și Mariana fica m'au însoțit până în poartă acolo unde acum atâția ani fluturase batista în urma aceleuia care s'a întors așa de târziu...

Singur pe strada pustie, îmi ascultam plângând sunetul pașilor pe asfalt. Plângeam lacrimi de bătrân. Cine n'a plâns la vârsta mea nu poate înțelege. Sunt s'gur că și ea a plâns în noaptea aceia. A plâns acolo în grădină pe banca unde...

De atunci în fiecare vară în sihăstria mea de deasupra orașelului vine să petreacă o lună două Mariana cea tânără și cu soțul ei. După primul an au avut un băiețel. Acum e un ștrengar și jumătate. Când îl joc pe genunchi mi-se umple sufletul de bucurie. I-am lăsat lui căsuța, grădina și micile mele economii. Cătotată vine cu ei și Mariana cealaltă. Ne plimbăm amândoi printre pomii mei dragi și râzând ca să nu părem triști, ne aducem aminte de vremurile ce au trecut pentru totdeauna. Și tinerii când ne văd își dau coate.

Pentru cât de puțin lucru se sbate un om o viață întreagă...

Pe marginile literaturii românești contemporane

de Ion Breazu

Note introductive la o analiză a operei poetice a lui Lucian Blaga.

Di Ion Breazu, unul dintre tinerii scriitori ardeleni cu talent, va examina aici într-o serie de articole care își iau acum începutul, opera poetică a D-lui Lucian Blaga. Cettorii noștri sunt rugați să urmărească aceste articole cu toată atenția, căci ele desvelesc cea mai interesantă figură literară răsărită în Ardeal după războiu.

Redacția

În evoluția unei nații sunt epoci, în cari se pare, că un îndrăcit spirit anarhic răstoarnă toate valorile lucrate de mâna chibzuită a timpului. Bătrânii cari au plămădit aceste valori la sânul lor clatină din cap, îngrijorați de viitorul nației; în sufletul lor se lasă umbră de pesimism și nu odată aruncă blestemul peste capetele învolburate ale tinerilor. Teoriile nu mai pot cuprinde în alvia lor apele deslănțuite ale sufletului național. Tulburi la început, aceste ape răstoarnă nebnunatic așezările vechi, până când își sapă alvii nouă mai cuprinzătoare și mai adânci. Liniștea plutește atunci iarăș deasupra lor, adâncurile surăd tainic și malurile își pot oglindi iarăș frumusețile în ele.

Literatura, cea mai înaltă expresie a sufletului unei nații, ne înfățișează mai bine nervul acestor epoci. Ea însăși, ca orice creație omenească, fiind o continuă luptă, între fond și expresie, între spirit și turnarea lui în formele materiale, are în aceste epoci, un aspect neobișnuit de variat încărcat de inegalități, pe cari critica literară, croită pe modele vechi, nu mai e în stare să le cuprindă.

Istoria ne arată că acestea sunt epocile în cari idealele noi se zbat în chinurile nașterii. Spiritul tineresc plin de greșeli, dar și de geniale scilpiri năvălește peste vechile întocmiri și-și cere dreptul la o viață nouă, proprie amplitudinii lui suflătești.

O simplă privire peste frământările vieții spirituale de după războiu ne dă dreptul să atribuim epocii noastre o astfel de fizionomie, plină de sbucium. Războiul a zdruncinat din temelii valorile spirituale la care s'a lucrat liniștit, într-o tihnă epocă de pace. Științifismul care până ieri trona printre problemele fundamentale ale umanității și-a ars aripile în flacările acestui monstruos cataclism. Omenirea, ne mai putându-și stămpără sefa în apele lui, își caută cu febrilitate o apă vie, a spiritului,

dătătoare de viață eternă. O neliniște religioasă și metafizică plutește în aer. Personalității omenești i-se caută o nouă valorificare, în care realitățile interne, ale spiritului, se impun cu necesitate.

Unele din aceste preocupări ne-au atins și pe noi — străjeri pe îndepărtata graniță a culturii europene. Și ele au găsit aci mlădițe potrivite pentru a se altoi.

Furtuna al cărei văjait ne mai sună încă în urechi, ne-a răsturnat și nouă casele, ne-a scos și nouă arbori din rădăcini. De pe urma ei ne-am ales însă, frați strângându-ne de mână pentru veacuri. Ni-s hainele arse de focul care a trecut peste noi, dar ne strângem mâinile cu tărie și căutăm să ne croim altele noi. Căutăm, căutăm și nu ne înțelegem încă... Nu ne înțelegem frate crescut în umbra unei culturi cu frate crescut într'a alteia și mai ales nu ne înțelegem bătrân cu tânăr.

— Dacă încerci să ascuți glasul culturii române de azi el nu-ți sună în urechi clar și răspicat. Nu asistăm la o simfonie caracteristică epocilor clasice, ci mai mult la niște acordări de instrumente, mai variate ca oricând, cari de cari mai gureșe. Unele se pregătesc pentru a cânta arii vechi pentru iubite moarte de demult, altele vreau să ne adulmece cu arii de operetă, din altă parte ne farmecă frânturi de motive naționale măestrit cântate de artiști crescuți în școala europeană... Atmosfera noastră culturală este încărcată astăzi de *tendințe*, mai mult ca oricând.

Grea de probleme este și literatura noastră de azi. Un spirit anarhic se pare că e stăpân aci cu drepturi absolute. Cauza apariției lui e lipsa unei critici energice, obiective — spun unii, sau lipsa unei geniale personalități artistice, care să domineze și să fascineze prin creațiile ei — zic alții. E și una și alta — spunem noi. Și sunt încă multe altele. Literatura, fiind cea mai puternică expresie a spiritului național, e și ea un fenomen social și — ca toate fenomenele de această natură — este determinată de un complex de cauze. Noi nu vom descifra acest complex. Ne mulțumim să constatăm

fenomenul în sine și să desprindem din el ceace ni-se pare că e ceva nou și original în evoluția literaturii noastre.

Vorbiam mai sus de o întoarcere a Europei spre preocupările adânci spirituale și ne vedem și pe noi atinși de aceste preocupări. Într'adevăr, nicăiri ca la noi, poate, nu este nevoie de o adâncă sbuciumare sufletească, pentru că puține sunt literaturile cari să fie atât de sărașe în aceste sbuciumări, ca a noastră. Și o literatură atunci bate la poarta eternității când problemelor mari ale umanității le dă o fericită expresie națională. Singur Eminescu ne-a înscris, până acum, în cartea neperitoare a umanității. Singur el și-a lăsat sufletul deschis tuturor întrebărilor; le-a căutat chiar cu o sete neostoită.

După războiu, importanța noastră în concertul națiilor europene a crescut considerabil. Ne justificăm numeric și economicște această importanță, nu ne-o justificăm însă îndeajuns din punct de vedere cultural. Generația tină, cel puțin în parte, își dă seama de adâncă importanță a acestui lucru. Ea se lasă sbuciumată de marile probleme ale spiritului și încearcă să le coboare în solul național spre o bogată înrodire.

Și războiul „a ajutat-o” mult la aceasta... El ne-a întors și nouă fața spre zările cu perspective infinite ale sufletului. Experiența fecundă în care ne-a aruncat el ne-a lărgit sensibilitatea și ne-a apropiat ideologia literară de miezul conștiinței noastre. A fost un surplus de crudă experiență psihică pentru care se caută cu înfierbântare o expresie potrivită. De aci apariția atâtor școli literare, care abia pot exprima printr'un gest — de multe ori caricatural — imensitatea sufletească de care suntem frământați. „Războiul ne-a învâțat sensul tragic al destinului omeneș; — mărturisește cu toată sinceritatea care-i caracterizează scrisul, unul dintre cei mai productivi reprezentanți ai literaturii de azi* — toată neliniștea religioasă și metafizică e semnul unei epoci tulburi, în desordine de sentiment și de idei, dar care-și caută așezare... Scrisul nu mai e diletant. Că alege o ficțiune ori un episod al realității, prin maniera cu care abordează problemele vieții, și pri-

* Cezar Petrescu în *Cuvântul*, din 1 Nov., 1925.

vește realitatea, chiar în fantazia și ironia acră, dar pătrunsă de tragism, scriitorul se află înaintea unei probleme. Nu de tehnică ci de direcție spirituală. Nu scrie pentru a demonstra-o, nu! Căci atunci ar fi altceva decât literatură. Dar scrie pentru a se elibera. Războiul a lărgit viziunea lumii și a invadat conștiințele. Chiar cei mai săraci sufletește se simt umbriți de o aripă nevăzută care planează peste toate ființele*.

Din această „fierbere literară“ va câștiga și stilul românesc; el se va îmbogăți în expresiuni potrivite unei sensibilități noi, mai largi, mai adânci, mai delicate. Fără de a fi exagerați putem vorbi azi de o evoluție a stilului românesc, de după războiu.

Dintre scriitorii cari ilustrează literatura noastră postbelică noi ne vom ocupa de *Lucian Blaga*, fiindcă este mai mult decât toți o *personalitate*, care n'a fost sgârșit în a se defini prin tot ce-a produs, dela surprinzător de deseale foiletoane și eseuri, până la operele cuprinzătoare de concepții filozofice și artistice organic încheiate; fiindcă este o minunată împletire de poezie și gând în întreaga lui operă; și fiindcă este un — ardelean. Și aici să ni-se dea voie să deschidem o mică paranteză.

Contribuția ardeleană la literatura națională — dacă ne-am gândi numai la poezie — este destul de bogată și originală. Ea este în spiritul manifestărilor noastre culturale de aci: o preocupare de nația cea mare și necăjită, legată de glie. Bucuriile ei le-a cântat Coșbuc, strigătului ei după libertate i-a dat o atât de energică expresie — Goga. Nici unul dintre poezii de origină ardeleană nu și-a înfipt însă, călcăiele pe înălțimile spirituale. *Lucian Blaga* o face aceasta îndrăzneț și încapănat de a rămânea acolo, ori câte ar fi fulgerile, cari s'ar abate asupra lui.

Și vom încerca a arăta arta de care e grea opera poetică a lui *Lucian Blaga* în paginile acestei reviste, fiindcă vrem să coborâm sensul adânc al ei în fața intelectualității ardelenesi, care se pare că a înțeles-o mai puțin. De aceea studiul nostru va fi mai mult de *popularizare* decât de analiză critică. Prin aceasta ne va reuși poate, a apropia totodată, pe cititorii acestei reviste de idealurile artistice ale vremii de azi, pe care Ardealul le cunoaște atât de puțin.

Almanahul Presei Române, I

editat de „Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat“.

Gândul Sindicatului presei ardelenene de-a edita anual un Almanah al ei „pentru mănuiitorii condeiului mai întâi, și apoi pentru toți iubitorii de neam și de cultură“ a fost fără îndoială un gând fericit, care nu va întârzia să-și aducă roadele. Întăiul „Almanah“ — al anului 1926 — un volum elegant tipărit și bine încheiat, în cuvântul prim, aduce perspectiva unor largi posibilități de realizare pentru viitor, și un program de muncă bine definit. Căci „Almanahul vrea să învie ce a fost mare și bun în presa (ardeleană) de până acum și să contribuie la înălțarea presei de astăzi, până cel puțin la acel nivel, la care a fost ea în raport cu trebuințele morale și naționale ale diferitelor epoci din trecutul nostru“. Astfel acest prim almanah se prezintă ca începutul plin de făgăduieli al unei munci ce va urma regulat, an de an. Adunând în paginile lui numele și contribuțiile a lor peste 50 de gazetari — aproape toți ardeleni. — Almanahul presei pe 1926, a reușit să fie o fidelă oglindă a mișcării noastre culturale și a sbuciumului presei ardelenene din vremea din urmă. Reînvind în paginile sale laturile gazetărești ale unei epoci de înfrigerat avânt și de rodnice frământări — din Ardealul de dinaintea și din războiul mondial — paginile îngrijit tipărite ale almanahului își pun în suflet imperios întrebarea degenerării de azi a presei noastre. Din aproape toate articolele semnate de cel mai bun gazetari ai noștri, fluturând dureros mustrarea unui trecut îngropat. Firul rupt prin războiu, al tradiției culturale din presa ardeleană, așteaptă înzadar gazeta care legându-l să-l continue și să-l dea o nouă viață. Îngropată sub tipătorul reportaj politic și sub clăbucii de spumă roșie a urei de

partid, tradiția culturală a vechii noastre presei, așteaptă ca și atâtea alte lucruri brusc trecerea furtunii de patimi, ca apoi să-și reia în cinste cu aceeași strălucire locul ce i-se cuvine. Alături de dl *Cezar Petrescu*, avem și noi această credință, căci în Ardeal, o presă care se alimentează numai din frământările politice nu poate avea viitor. Faptele o dovedesc îndeajuns. Nu intră în limitele acestei scurte dări de seamă discuția mai largă asupra articolelor ce le conține Almanahul. Ar fi un lucru și prea mare și de prisos. Cetitorii își vor da fără îndoială comentariile și părerile lor. Totuși nu putem să trecem cu vederea peste unele articole cari închid în miezul lor lucruri puțin știute de marea public, dar cu atât mai frumoase și mai înălțătoare. Bunăoară articolul „Presa ardeleană prubeagă“ (1915—1919) e un capitol dintre cele mai frumoase din istoria presei noastre. Multele facsimile și datele bogate pe cari le aduce vor forma material scump pentru istoricul de mâine, care la baza marelui uniri a tuturor Românilor, va găsi și conștiința națională trezită prin mulțimea modestelor gazete pe cari le redactau gazetarii ardeleni până prin cele mai depărtate colțuri ale Siberiei și până peste Ocean, în America. Jertfa neprecupețită a ziaristilor noștri cari au gemut prin temnițele Sighetului și ale Vașului sau au pribegit fără țară dar plini de nădejdi, și prin slova lor au contribuit la realizarea idealului național, — este pomenită cu sfințenie în multe amintiri din Almanahul presei. Condeiele destoinice le-au scos luminoase la suprafață. — Presărarea printre bogatul material gazetăresc alor câtorva poezii și epigrame reușite și a portretelor celor ce semnează ar-

tiicolele, e un lucru plăcut atât pentru suflet cât și pentru ochi. Vignetele lunilor dela calendar și coperta almanahului frumos executate de pictorul Demian dau aceeași impresie.

Pe lângă toate laturile lui bune, almanahul, ca orice început prezintă însă și lipsuri. Ne doare, că nu găsim în el de pildă scrisul dlui O. Goga, membru de onoare al Sindicatului, al dlui D. Tomescu președintele actual și al dlui Al. Hodos membru în comitetul Sindicatului? Absența acestora din almanah însă de bună seamă nu se datorește celor ce au redactat almanahul.

Așa cum a apărut întâiul Almanah al presei ardeleni, cu bogat material pentru problemele gazetărești și în deosebi cu prețioase amintiri din sbuciumul presei noastre, este o bună „carte de reculegere” cum o anunță cuvântul prim, și un moment de popas în istoria frământărilor noastre. Totodată ea mai este însă și o dureroasă mustrare pentru zilele de azi. Și pentru reșezarea în vechile ei rosturi a presei noastre, e bine să nu uităm acest lucru. Pentru inițiativa și executarea bună a Almanahului, comitetul Sindicatului merită lauda și recunoștința noastră. Incredători așteptăm realizarea programului anunțat pentru almanahurile anilor viitori.

*

LUMINI SUFLATE DE VÂNT

Versuri de Teodor Murășanu, în biblioteca Semănătorul

Numele poetului Teodor Mureșanu, nu prea este cunoscut dincolo de granițele Ardealului. Trăind ca profesor într'un orașel ardelenesc n'a avut posibilitatea și poate nici nu a voit să fie membrul vre-unui cenaclu bucureștean și astfel să între concieritor în câmpul literaturii sub binevoitoarea patronare a cutărui maestru critic. Departe de pulsația înfrigurată a mișcării literare din capitală, de unde tot mereu ne sosesc noui consacrați, departe de cutare sau cutare bisericească literară, și departe de toba reclamei, poetul (căci e un adevărat poet) Teodor Murășanu a rămas scriitorul Ardealului împărțindu-și dornic versurile revistelor ardeleni, îndeosebi „Țara Noastră” și „Cosinzeana”. A fi scriitor ardelen, numai ardelen, înseamnă astăzi a rămânea prin definiție necunoscut pentru restul pământului românesc. În bătaioasa încordare care stăpânește astăzi

literatura noastră împărțită în tabele: capitală și provincie, sau după steagul diferitelor curente literare, revistele ardeleni cu spiritul lor pașnic și cu scriitorii mai potoliți n'au fost luate în seamă. Așa s'a făcut că buni scriitorii tineri ca Vasile Al. George, T. Murășanu sau Septimiu Popa, deși sunt cetiți și bine cunoscuți de publicul ardelen, pentru critica literară bucureșteană, prinsă în vârtejul altor preocupări, ei nici nu există, cu toate că tustrei au trecut demult pragul începutului, și și-au tipărit literatura și în volume.

Domnul Teodor Murășanu, și-a tipărit acum după „Fum de jertfă” premiat de Academie, al doilea volum de versuri: *Lumini suflate de vânt*. Cași cel dintâlu, care în bună parte a fost o adevărată revelație pentru mulți iubitori de poezie, și acest de-al doilea volum aduce același tremur cald și mângâietor, aceeași limbă de-eele mai multe ori plină de armonie, aceeași nefermărită dragoste de viață și același suflet alternând, când într'o furtunoasă revărsare peste lume, când într'o discretă măcinare interioară, simțită undeva în dosul cuvintelor și când într'o blândă seninătate. Poezia dlui Murășanu prezintă astfel un dublu aspect în ființa ei. Însași cuvintele mai des întrebunțate par a dovedi această împărțire spre două căi. De-o parte clocotul furtunii se exteriorizează în cuvinte tari și în onomatopee dure, iar de altă parte liniștea și seninătatea apare în forme pline, în cuvinte ușoare și familiare, și în ritmuri moi, uneori reci și elegante de sonete. O cercetare a vocabularului său poetic, în acest sens ar aduce poate rezultate interesante. Poezia lui Teodor Murășanu curge înainte în matca tradiției literare. Și dacă ici colo răsare câte-un vers de discretă influență eminesciană ca în „Povestesc în sat bătrânii” (pag. 63), urmele marilor înaintași: Coșbuc, Iosif și Goga apar mai distincte. Nu e însă o imitație și nici o influență tiranică, așa cum spune într'o gazetă un recenzent grăbit. Eaici continuarea unui spirit și-a unei tradiții ardelenesti, însă cu mijloace originale, și nici de cum o copie servilă. Pentru convingere asupra acestui fapt, e folositoare compararea admirabilelor poezii „Pădure” și „Pădure bucuria ta mă doare” din volumul „Fum de jertfă”, cu oricare din poeziile lui Coșbuc, și se va vedea adâncă originalitate și frumuseță a

acestor două bucăți de antologie. În balade e poate o influență mai pronunțată a lui Iosif, dar și aici ceva propriu, o nuanță deosebită. În cea dintâi poezie, „Lumini suflate de vânt” — cu același titlu cași volumul — vorbind despre vreme, poetul spune:

Din mâna-i fină însă eu nu cunosc asprimea
Și nu-mi știu încă 'n suflet vre-o rană
[sângerând

În nopți de toamnă numai, când bolta toată
[arde,
Se 'ntorc nedumerite privirile 'napoi
Și doruri nenfelese pornesc să-mi plângă
[n suflet
Cu glasuri înecate de 'ndepărtate ploii...

dând o confesiune prețioasă care imediat arată drumul pe care a apucat acest volum, dintre cele două drumuri pomenite mai înainte. E cel al seninătății. Pentru acest volum, partea de clocot și furtună, care altera în „Fum și jertfă” cu partea de pace și seninătate, s'a limpezit. Apare numai seninătatea și bucuria și numai acea discretă și înceată măcinare interioară de care am amintit. Cum însă dl Murășanu pentru clocotul sufletesc smulge accente mult mai puternice și expresii mai adecvate, ni se pare că în acest al doilea volum prin excluderea acestei laturi a poeziei sale nu și-a dat toată puțința talentului.

Versuri frumoase se găsesc însă din belșug și în acest volum, și dacă linia poeziei pline de sbucium și de vifor n'a mai apărut în „Lumini suflate de vânt”, în schimb s'a continuat în chip fericit cea a baladelor. „Povestesc în sat bătrânii”, „În colț la casa cu oștețe”, „Vornic, călare”, și „Doncea” au în ele ceva vag, și prin această neprecisiune, prin acest misticism, te emoționează. O latură cu totul nouă e cea a cântecelor în formă populară și a „Doinelor”.

Atât de-ocamdată despre noul volum al dlui Teodor Murășanu. Altădată poate vom reveni mai pe larg, căci fără îndoială avem în Dsa pe unul dintre cei mai buni și mai fecunzi poeți tineri ai Ardealului, a cărui desfășurare și limpezire o așteptăm încă. Poate că celelalte câteva volume, pe cari le pregătește, să ne aducă lucruri neașteptate, totuși pentru o afirmare cât mai sigură am dori în ele o mai riguroasă selecționare decât cea din „Lumini suflate de vânt”.

Teofil Bugnariu